TEISINGUMO TEISMO (antroji kolegija) SPRENDIMAS

2005 m. balandžio 21 d.*

Byloje C-267/03

dėl *Högsta domstolen* (Švedija) 2003 m. balandžio 10 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2003 m. birželio 18 d., pagal EB sutarties 234 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą baudžiamojoje byloje, iškeltoje

Lars Erik Staffan Lindberg,

TEISINGUMO TEISMAS (antroji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas C. W. A. Timmermans (pranešėjas), teisėjai C. Gulmann, R. Schintgen, G. Arestis ir J. Klučka,

generalinis advokatas F. G. Jacobs,
posėdžio sekretorius H. Von Holstein, kanclerio padėjėjas,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2004 m. spalio 7 d. posėdžiui,

* Proceso kalba: švedų.

išnagrinėjęs rašytines pastabas, pateiktas:

— L. E. S. Lindberg, atstovaujamo advokato C.-G. Tauson,

— Švedijos vyriausybės, atstovaujamos A. Kruse,

— Prancūzijos vyriausybės, atstovaujamos R. Loosli-Surrans,

— Portugalijos vyriausybės, atstovaujamos L. Fernandes ir A. P. Barros, padedamų *advogado* J. Da Cruz Vilaça,

— Jungtinės Karalystės vyriausybės, atstovaujamos K. Manji, padedamo *barrister* M. Demetriou,

— Europos Bendrijų Komisijos, atstovaujamos L. Ström van Lier,

susipažinęs su 2004 m. gruodžio 16 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 1983 m. kovo 28 d. Tarybos direktyvos 83/189/EEB, nustatančios informacijos apie techninius standartus ir reglamentus teikimo tvarką (OL L 109, p. 8), iš dalies pakeistos 1994 m. kovo 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 94/10/EB (OL L 100, p. 30, toliau – Direktyva 83/189), 1 straipsnio išaiškinimo.

2 Šis prašymas buvo pateiktas baudžiamojoje byloje, iškeltoje L. E. S. Lindberg, kuris kaltinamas loterijas reglamentuojančių Švedijos teisės aktų pažeidimu, nes viešai organizavo neteisėtus azartinius lošimus tam tikrais lošimų automatais.

Teisinis pagrindas

Bendrijos teisės aktai

3 Direktyvos 83/189 1 straipsnis nurodo:

„Šioje direktyvoje naudojamos sąvokos:

1) „gaminys“ – bet kuris pramonės gaminys ir žemės ūkio produktas <...>;

2) „techninė specifikacija“ – dokumentai, kuriuose yra pateikiami reikalavimai, nustatantys tokias gaminio charakteristikas, kaip kokybės ar darbinių parametrų lygis, sauga, matmenys, taip pat reikalavimai parduodamo gaminio pavadinimui, terminijai, simboliams, bandymams ir bandymų metodams, pakavimui, žymėjimui ar ženklinimui etiketėmis ir atitikties įvertinimo procedūroms.

<...>

3) „kiti reikalavimai“ – gaminiui keliami kiti nei techninė specifikacija reikalavimai, kuriais siekiama apsaugoti pirmiausia vartotojus ar aplinką ir kurie turi įtakos į rinką patekusio gaminio būvio ciklui, pavyzdžiui, jo naudojimo, perdirbimo, pakartotinio naudojimo ar utilizavimo sąlygos, jeigu jos gali labai paveikti gaminio sudėtį, esmines savybes ar jo pardavimą;

<...>

9) „techninis reglamentas“ – techninės specifikacijos ir kiti reikalavimai, įskaitant atitinkamas administracines nuostatas, kurių laikytis yra privalu, *de jure* arba *de facto*, parduodant ar naudojant produktą valstybėje narėje arba didesnėje jos dalyje, taip pat valstybių narių įstatymai ir kiti teisės aktai, išskyrus nurodytuosius 10 straipsnyje, draudžiantys gaminio gamybą, įvežimą, pardavimą ar naudojimą.

<...>

10) „techninio reglamento projektas“ – techninių specifikacijų arba kitų reikalavimų tekstas, įskaitant administracines nuostatas, parengtas norint priimti techninį reglamentą, esantis parengimo stadijoje, kai dar galima atlikti jo esminius keitimus.“

4 Direktyvos 83/189 8 ir 9 straipsniai įpareigoja valstybės nares, pirma, iš karto pateikti Europos Bendrijų Komisijai kiekvieno su šios direktyvos taikymu susijusio techninio reglamento projektą, išskyrus atvejus, kai tik perimamas visas tarptautinio ir Europos standarto tekstas, jei pakanka informacijos apie atitinkamą standartą, ir, antra, atidėti projektų priėmimą keletui mėnesių tam, kad Komisija turėtų galimybę patikrinti, ar jie yra suderinami su Bendrijos teise, būtent su laisvu prekių judėjimu, arba pasiūlyti direktyvą, reglamentą arba sprendimą atitinkamoje srityje.

Švedijos teisės aktai

Baudžiamasis kodeksas

5 Pagal Baudžiamojo kodekso (*brottsbalken*, toliau – Švedijos baudžiamasis kodeksas) 16 skirsnio 14 straipsnį už neteisėtų azartinių lošimų organizavimą pinigine bauda arba laisvės atėmimu iki dvejų metų baudžiamas asmuo, neteisėtai viešai organizuojantis lošimus arba kitą panašią veiklą, kurios rezultatas visiškai ir iš esmės priklauso nuo atsitiktinumo ir kuri dėl savo pobūdžio arba dėl pastatytų sumų ekonominės vertės bei kitų aplinkybių yra rizikinga žaidėjui arba skirta organizatoriaus dideliam ekonominiam laimėjimui užtikrinti.

Loterijas reglamentuojantys teisės aktai

6 Prieš priimant 1995 m. sausio 1 d. įsigaliojusį Loterijų įstatymą (1994:1000) (*lotterilagen* (1994:1000), SFS 1994, Nr. 1000, toliau – Loterijų įstatymas), nuo 1979 m. sausio 1 d. taikytas Loterijų reglamentas (1979:207) (*lotteriförordningen* (1979:207), SFS 1979, Nr. 207), vėliau – 1984 m. sausio 1 d. įsigaliojęs Loterijų įstatymas (1982:1011) (*lotterilagen* (1982:1011), SFS 1982, Nr. 1011) draudė lošimų automatais organizavimą, išskyrus jų organizavimą laivuose, plaukiojančiuose tarptautiniais maršrutais.

7 Loterijų įstatymo 3 straipsnis nurodo:

„Šio įstatymo prasme žodis „loterija" reiškia veiklą, kurios metu vienas ar keli dalyviai, su pastatyta suma arba be jos, gali išlošti laimėjimą, didesnį už bet kurio kito dalyvio laimėjimą. Loterija apima:

1) burtų traukimą, spėjimą, lažybas ir kitus analogiškus procesus;

2) mugių lošimus;

3) bingo lošimus, lošimus automatais, ruletę, kauliukus, kortas, grandininius laiškus ir kitus analogiškus lošimus.

<...>"

8 Loterijų įstatymo 6 straipsnis numato:

„Šio įstatymo prasme lošimų automatai yra šie mechaniniai arba automatiniai lošimų įrenginiai:

1) „varuspelsautomat" – laimėjimus daiktais išmokantys automatai, kuriuos naudojant galimybė laimėti visiškai arba iš dalies priklauso nuo atsitiktinumo;

2) „penningautomat" – laimėjimus grynais pinigais išmokantys automatai, kuriuos naudojant galimybė laimėti iš esmės priklauso nuo atsitiktinumo;

3) „värdeautomat" – laimėjimus kuponais, žetonais arba kitokia forma išmokantys automatai, kuriuos naudojant galimybė laimėti iš esmės priklauso nuo atsitiktinumo;

4) „skicklighetsautomat" – laimėjimus grynais pinigais išmokantys automatai, kuriuos naudojant galimybė laimėti visiškai arba iš dalies priklauso nuo žaidėjo meistriškumo."

9 Pagal Loterijų įstatymo 9 straipsnį:

„Jeigu šis įstatymas nenustato kitaip, loterijos gali būti organizuojamos tik gavus leidimą."

10 Remiantis Loterijų įstatymo 54 straipsnio 1 dalies 1 punktu, asmuo, tyčia arba dėl didelio nerūpestingumo organizuojantis neteisėtą loteriją, baudžiamas pinigine bauda arba laisvės atėmimu iki šešių mėnesių.

11 Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad įsigaliojus Loterijų įstatymui Švedijos teismai beveik tuojau pat susidūrė su šio įstatymo taikymo ribų nustatymo problema.

12 Ypač buvo keliamas klausimas, ar lošimų automatais kategorija, vadinama „lyckohjulsspel", patenka į Loterijų įstatymo taikymo sritį. Šie „fruktspel" arba „vienarankiai, berankiai banditai", taip pat pokerio lošimai pasižymi tuo, kad laimėjimai išmokami ne automatu, bet įteikiami žaidėjo prašymu.

13 Šiuo atžvilgiu daugelis Švedijos teismų, tarp jų ir apeliaciniai teismai, nusprendė, kad dėl minėto požymio „lyckohjulsspel" lošimai nepriklauso nė vienai iš Loterijų įstatymo 6 straipsnyje nurodytų lošimų automatais kategorijų ir kad taip pat jie negali būti priskiriami „kitiems analogiškiems lošimams" šio įstatymo 3 straipsnio 3 punkto prasme. Pagal šią teismų praktiką šie lošimai nepatenka į minėto įstatymo taikymo sritį.

14 Kaip nurodoma prašyme priimti prejudicinį sprendimą, atsižvelgdama į šią teismo praktiką Švedijos vyriausybė pasiūlė Loterijų įstatymą pakeisti taip, kad „lyckohjulsspel" lošimai priklausytų lošimų automatais sąvokai šio įstatymo 3 straipsnio 3 punkto ir 6 straipsnio prasme.

15 1997 m. sausio 1 d. įsigaliojusiu įstatymu (1996:1168), iš dalies pakeitusiu Loterijų įstatymą (*lag om ändring i lotterilagen* (1996:1168), SFS 1996, Nr. 1168, toliau – 1996 m. Įstatymas), *Riksdag* (Švedijos parlamentas) priėmė minėtą vyriausybės pasiūlymą.

16 1996 m. Įstatymu į Loterijų įstatymo 6 straipsnį buvo įterpta tokia įžanginė dalis:

„Šio įstatymo prasme lošimų automatai yra mechaniniai arba automatiniai lošimų įrenginiai.

<...> "

17 Be to, 1996 m. Įstatymu į Loterijų įstatymą buvo įterptas 24 a straipsnis, kuris numato:

„Leidimai lošimams automatais gali būti suteikiami tik „varuspelsautomat", „penningautomat", „värdeautomat" ir „skicklighetsautomat" atžvilgiu."

18 Iš minėto Loterijų įstatymo 24 a straipsnio matyti, kad kadangi leidimas negali būti suteikiamas „lyckohjulsspel" atžvilgiu, pagal šį įstatymą jų naudojimas Švedijoje yra draudžiamas.

19 1999 m. Įstatymu (1999:358), iš dalies pakeitusiu Loterijų įstatymą (*lag om ändring i lotterilagen* (1999:358), SFS 1999, Nr. 358, toliau – 1999 m. Įstatymas), buvo padaryti kiti Loterijų įstatymo pakeitimai, ypač „varuspelsautomat" atžvilgiu.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

20 1996 m. birželio 16 d. *Ljungby tingsrätt* (Ljungby pirmosios instancijos teismas) sprendimu, apeliacine tvarka patvirtintu 2000 m. spalio 31 d. *Göta hovrätt* (Göta apeliacinis teismas) sprendimu, L. E. S. Lindberg buvo pripažintas kaltu dėl neteisėto azartinių lošimų organizavimo ir įpareigotas 80 dienų kasdien mokėti 150 SEK baudą.

21 Jis buvo apkaltintas viešų loterijų, kurios yra rizikingos Švedijos baudžiamojo kodekso 16 skirsnio 14 straipsnio prasme, organizavimu be leidimo 1997 m. sausio 1 d. – 1998 m. balandžio 20 d. laikotarpiu. Tai buvo „lyckohjulsspel" kategorijai priklausantys azartiniai lošimai, organizuojami Ingvars kiosko patalpose Älmhult mieste.

22 L. E. S. Lindberg apskundė *Högsta domstolen* (Aukščiausiasis teismas) apeliacine tvarka priimtą *Göta hovrätt* sprendimą.

23 Skunde jis prašė atmesti jam pateiktus kaltinimus ir padarytą nusižengimą laikyti paprastu Loterijų įstatymo pažeidimu bei sumažinti baudos mokėjimo dienų skaičių.

24 Ypač jis nurodo, kad 1996 m. Įstatymo nuostatos dėl jų nustatomo nuo 1997 m. sausio 1 d. taikomo draudimo naudoti „lyckohjulsspel" yra techniniai reglamentai Direktyvos 83/189 prasme, kurie jam neturi poveikio, nes prieš jiems įsigaliojant Švedijos valdžios institucijos Komisijai apie juos nepranešė.

25 Prašyme priimti prejudicinį sprendimą *Högsta domstolen* remiasi generalinio prokuroro raštu pateiktomis išvadomis. Šios išvados trumpai gali būti išdėstomos taip.

26 Generalinio prokuroro nuomone, klausimas, ar L. E. S. Lindberg organizavo azartinius lošimus teisėtai, turi būti vertinamas pagal loterijas reglamentuojančius teisės aktus, nes veikla, kuri remiantis šiais teisės aktais yra leidžiama arba kuriai nereikalaujama leidimo, negali patekti į Švedijos baudžiamojo kodekso 16 skirsnio 14 straipsnio taikymo sritį.

27 Priminęs šio sprendimo 11–15 punktuose paminėtas 1996 m. Įstatymo priėmimo aplinkybes, generalinis prokuroras nurodo, kad priimant Loterijų įstatymą Švedijos Karalystė dar nebuvo Europos Sąjungos narė, ir šiuo atžvilgiu konstatuoja, kad Direktyva 83/189 neįtvirtina atgalinį veikimą turinčios pareigos pranešti apie jau priimtas nuostatas.

28 Tačiau jis nurodo, kad priimant 1996 m. Įstatymą Švedijos Karalystė buvo Europos Sąjungos narė.

29 Generalinis prokuroras nurodo, kad apie Švedijos vyriausybės parengtą 1996 m. Įstatymo projektą nebuvo pranešta Komisijai pagal Direktyvą 83/189, tačiau vėliau iškilo akivaizdus neaiškumas šios pareigos atžvilgiu.

30 Švedijos vyriausybė nurodė, kad toks pranešimas nebūtinas, nes šie lošimai patenka į sąvoką „kiti analogiški lošimai", nurodytą šio įstatymo 3 straipsnio 3 punkte, todėl Loterijų įstatymas jau apima „lyckohjulsspel". Taigi 1996 m. Įstatymas tik išsamiau išreiškė teisės aktų leidėjo valią ir iš esmės nepakeitė Loterijų įstatymo taikymo srities.

31 Tačiau 2001 m. sausio 29 d. nuomonėje *Kommerskollegium* (Švedijos Prekybos taryba), į kurią šiuo klausimu kreipėsi Švedijos vyriausybė, pateikė priešingą išvadą.

32 Atsižvelgdama į šį netikrumą, Švedijos vyriausybė vis dėlto pasiūlė panaikinti 1996 ir 1999 m. Įstatymus bei jais padarytus Loterijų įstatymo pakeitimus perkelti į naująjį įstatymo projektą, apie kurį buvo pranešta Komisijai pagal Direktyvą 83/189.

33 Vėliau Švedijos įstatymų leidėjas šį projektą priėmė kaip įstatymą (2001:1045), iš dalies pakeitusį Loterijų įstatymą (*lag om ändring i lotterilagen* (2001:1045), SFS 2001, Nr. 1045), kuris įsigaliojo 2002 m. sausio 1 dieną.

34 Generalinis prokuroras tvirtina, kad Švedijos vyriausybės aiškinimui, jog apie 1996 m. Įstatymu padarytus Loterijų įstatymo pakeitimus neturėjo būti pranešta Komisijai pagal Direktyvą 83/189, nes jais iš esmės nepakeičiamas loterijų teisinis reglamentavimas, turi būti pritarta. Iš tikrųjų buvo priežasčių prielaidai, kad „lyckohjulsspel" priklauso „kitų analogiškų lošimų" kategorijai, nurodytai pastarojo įstatymo 3 straipsnio 3 punkte. Netgi šios nuostatos formuluotė aiškiai nurodo, kad taip turėtų būti.

35 Tačiau visų esančių argumentų analizė greičiau patvirtina prielaidą, kad egzistuoja pareiga pranešti pagal Direktyvą 83/189. Loterijų įstatymo parengiamieji dokumentai nurodo, kad „kitų analogiškų lošimų" kategorija apima tik toje pačioje nuostatoje nurodytus „grandininius laiškus". Be to, turėtų būti atsižvelgta į aplinkybę, kad Švedijos Parlamentas panaikino 1996 m. Įstatymu padarytus Loterijų įstatymo pakeitimus, kurie iš naujo įsigaliojo po pranešimo apie juos Komisijai, kaip nurodyta šio sprendimo 32 punkte.

36 Tai reiškia, kad minėtais pakeitimais „lyckohjulsspel" buvo priskirti Loterijų įstatyme nurodytiems lošimams automatams ir kad šis įstatymas buvo papildytas nauju aiškiu draudimu, susijusiu su kitais nei pastarojo įstatymo 6 straipsnyje išvardyti lošimais automatais.

37 Taigi nepranešimas apie tokį draudimą reiškia, kad jis neturi poveikio fiziniams asmenims. Šiuo atžvilgiu generalinis prokuroras tvirtina, kad su lošimu automatais susiję techniniai standartai ir reglamentai patenka į Direktyvos 83/189 taikymo sritį ir kad pastaroji nenumato jokios aiškios pareigos pranešti išimties tokių standartų nedidelių pakeitimų ar išaiškinimų atveju.

38 Atsižvelgdamas į šiuos argumentus generalinis prokuroras patvirtina, jog jis neprieštarauja tam, kad būtų atmesti L. E. S. Lindnerg pateikti kaltinimai dėl neteisėtų azartinių lošimų organizavimo.

39 Tokiomis aplinkybėmis *Högsta domstolen* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreipėsi į Teisingumo Teismą, užduodamas šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar nacionalinės teisės aktų papildymas draudimu naudoti gaminį yra techninis reglamentas, apie kurį reikia pranešti pagal direktyvą (83/189)?

2. Ar nacionalinės teisės aktų papildymas draudimu teikti paslaugą, turinčią įtakos gaminio naudojimui, yra techninis reglamentas, apie kurį reikia pranešti pagal direktyvą (83/189)?

3. Ar paslaugos, susijusios su gaminio gamyba, naujas apibrėžimas nacionalinės teisės aktuose yra techninis reglamentas, apie kurį privaloma pranešti pagal direktyvą (83/189), jeigu naujas apibrėžimas turi įtakos gaminio naudojimui?

4. Kokią įtaką direktyvoje (83/189) nustatytai pareigai pranešti turi šios aplinkybės:

— perėjimas nacionalinės teisės aktuose nuo leidimų sistemos prie draudimų sistemos;

— didesnė ar mažesnė gaminio (paslaugos) vertė;

— gaminio (paslaugos) rinkos dydis;

— naujų vidaus teisės nuostatų įtaka naudojimui, tai yra visiškas naudojimo draudimas arba naudojimo draudimas ar apribojimas vienoje ar daugelyje naudojimo sričių?"

Preliminarios pastabos

40 Pirmiausia reikia konstatuoti, kad, kaip matyti iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvų, nacionalinės nuostatos, kurių atžvilgiu prašymą pateikęs teismas abejoja, ar jos patenka į Direktyvos 83/189 taikymo sritį, yra 1997 m. sausio 1 d. įsigaliojusios Loterijų įstatymo, iš dalies pakeisto 1996 m. Įstatymu (toliau – pakeistas Loterijų įstatymas), nuostatos tiek, kiek jos nustato draudimą organizuoti azartinius lošimus naudojant lošimų automatą, būtent „lyckohjulsspel", pagrindinėje byloje, kai esminis tokio automato požymis yra tai, kad laimėjimai išmokami ne automatu, bet įteikiami žaidėjo prašymu.

41 Tačiau Švedijos vyriausybė tvirtina, kad jau pirminėje versijoje Loterijų įstatymas apėmė tokį draudimą ir kad 1996 m. Įstatymas apsiribojo šio draudimo paaiškinimu. Tačiau šis nacionalinės teisės aktų aiškinimas, į kurį, kaip matyti iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą, neatsižvelgė daugelis Švedijos teismų, tarp jų ir apeliaciniai

teismai, yra ginčytinas nacionalinės teisės aiškinimas, kuris nepriklauso Teisingumo Teismo kompetencijai nagrinėjant prašymą priimti prejudicinį sprendimą.

42 Todėl siekiant atsakyti į pateiktus klausimus, būtina remtis prašymo priimti prejudicinį sprendimą duomenimis, pagal kuriuos nagrinėjamu draudimu Loterijų įstatymas buvo papildytas 1996 m. Įstatymu.

43 Antra, jeigu nagrinėjamos pakeisto Loterijų įstatymo nuostatos yra techniniai reglamentai, atitinkama valstybė narė turėjo pateikti jų projektą pagal Direktyvą 83/189, iš dalies pakeistą Direktyva 94/10 (žr. būtent šiuo atveju 1999 m. birželio 3 d. Sprendimo *Colim*, C-33/97 , Rink. p. I-3175, 25 ir 26 punktus).

44 Būtina nurodyti, kad Direktyvos 83/189 redakcija, taikyta pagrindinėje byloje, numato tik pareigą pateikti techninių reglamentų, susijusių su gaminiais, projektus.

45 Priėmus 1998 m. liepos 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 98/48/EB, iš dalies keičiančią Direktyvą 98/34/EB, nustatančią informacijos apie techninius standartus ir reglamentus teikimo tvarką (OL L 217, p. 18), pareiga pateikti techninių reglamentų projektus buvo išplėsta ir techniniams reglamentams, susijusiems su tam tikromis paslaugomis, apie kurias nekalbama pagrindinėje byloje, tai yra informacinės visuomenės paslaugomis, kurios apibrėžiamos 1998 m. birželio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 98/34/EB, nustatančios informacijos apie techninius standartus ir reglamentus bei informacinės visuomenės paslaugas teikimo tvarką (OL L 204, p. 37), 1 straipsnio 2 punkte. Tačiau ši direktyva netaikytina pagrindinės bylos atveju.

46 Trečia, Portugalijos vyriausybė primena, kad Teisingumo Teismas jau nusprendė, jog azartinių lošimų įrenginių eksploatavimas, nepaisant to, ar jis atskiriamas nuo tokių įrenginių gamybos, importo ir platinimo, turi būti laikomas paslaugų teikimu EB sutarties prasme, ir todėl nepatenka į EB sutarties 30 ir 34 straipsnių (po pakeitimo – EB 28 ir 29 straipsniai), susijusių su laisvu prekių judėjimu, taikymo sritį (žr. 2003 m. rugsėjo 11 d. Sprendimo *Anomar ir kt.*, C-6/01, Rink. p. I-8621, 56 punktą).

47 Portugalijos vyriausybės nuomone, iš to matyti, kad Direktyva 83/189, kurios taikymo sritis sutampa su laisvą prekių judėjimą reglamentuojančiomis sutarties nuostatomis, nagrinėjamoje pagrindinėje byloje taikytina tik tada, jeigu šioje byloje taikytinos minėtos sutarties nuostatos, o ne nuostatos, susijusios su paslaugų teikimu. Tačiau, kadangi iš teismų praktikos matyti, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamų lošimų organizavimas turi būti laikomas paslaugų teikimu, minėta direktyva šioje byloje netaikytina.

48 Šiuo atžvilgiu būtina priminti, kad Direktyva 83/189 prevencinės priežiūros pagalba siekiama saugoti laisvą prekių judėjimą, kuris yra vienas iš Bendrijos pagrindų (žr. 1998 m. birželio 16 d. Sprendimo *Lemmens*, C-226/97, Rink. p. I-3711, 32 punktą).

49 Tačiau, kadangi Direktyvos 83/189 taikymo sritis iš esmės yra grindžiama techninio reglamento sąvoka, ji iš principo yra nustatoma autonomiškai ir visais atvejais nepriklauso nuo aplinkybės, kad yra įvykdyti su laisvu paslaugų judėjimu susijusių sutarties nuostatų taikymui keliami reikalavimai.

50 Tai paaiškina aplinkybė, kad Direktyva 83/189 numato prevencinės priežiūros mechanizmą, leidžiantį patikrinti, ar nacionalinė norma, apimanti techninį reglamentą, patenka į su laisvu prekių judėjimu susijusių sutarties nuostatų taikymo sritį ir, jei taip, ar tokia norma yra suderinama su šiomis nuostatomis.

51 Galimas techninių reglamentų poveikis Bendrijos vidaus prekybai nėra kriterijus, taikomas nustatant Direktyvos 83/189 taikymo sritį.

52 Be to, net jei tiesa, kad kliūtys valstybių narių tarpusavio prekybai prekėmis gali būti pateisintos, jeigu jos būtinos bendru interesu grindžiamiems imperatyviems reikalavimams patenkinti, tai toks pateisinimas, kuriuo remiamasi Teisingumo Teismui pateiktose Portugalijos vyriausybės pastabose, taip pat nėra Direktyvos 83/189 numatytas jos taikymo srities ribų nustatymo kriterijus, ypač todėl, kad tokie vertinimai neturi nieko bendra su techninių reglamentų sąvoka.

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl dviejų pirmųjų klausimų

53 Dviem pirmaisiais klausimais, kuriuos būtina nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar nacionalinės nuostatos, kaip antai pakeisto Loterijų įstatymo nuostatos, yra techninis reglamentas Direktyvos 83/189 1 straipsnio 9 punkto prasme tiek, kiek jos nustato draudimą organizuoti azartinius lošimus naudojant tam tikrus lošimų automatus.

54 Iš Direktyvos 83/189 1 straipsnio 9 punkto matyti, kad sąvoka „techninis reglamentas" skirstoma į tris kategorijas, tai yra, pirma, „techninę specifikaciją" minėtos direktyvos 1 straipsnio 2 punkto prasme, antra, „kitą reikalavimą", kuris apibrėžiamas šios direktyvos 1 straipsnio 3 punkte, ir, trečia, „draudimą gaminį gaminti, įvežti, pardavinėti ar naudoti", nurodytą tos pačios direktyvos 1 straipsnio 9 punkto pirmame sakinyje.

55 Dėl, pirma, pagrindinėje byloje nagrinėjamų nacionalinių nuostatų galimo priskyrimo techniniam reglamentui dėl jų priklausymo Direktyvos 83/189 1 straipsnio 2 punkte nurodytoms techninėms specifikacijoms yra žinoma, kad pakeisto Loterijų įstatymo 24 a straipsnis nustato draudimą naudoti tam tikrą lošimų automatų kategoriją, apibrėžiamą remiantis tam tikrais ypatingais pastarųjų požymiais.

56 Tačiau šiuo atveju tokios nuostatos negali būti priskiriamos „techninėms specifikacijoms" Direktyvos 83/189 1 straipsnio 2 punkto prasme.

57 Kaip Teisingumo Teismas jau nusprendė, techninių specifikacijų sąvoka preziumuoja, kad nacionalinė priemonė būtinai daro nuorodą į patį gaminį ar jo įpakavimą, ir todėl nustato vieną iš reikalaujamų gaminio požymių (žr. šia prasme 2001 m. kovo 8 d. Sprendimo *Van der Burg*, C-278/99 , Rink. p. I-2015, 20 punktą; 2002 m. sausio 22 d. Sprendimo *Canal Satélite Digital*, C-390/99, Rink. p. I-607, 45 punktą ir 2002 m. birželio 6 d. Sprendimo *Sapod Audic*, C-159/00, Rink. p. I-5031, 30 punktą).

58 Tačiau būtina konstatuoti, kad pagrindinėje byloje nagrinėjama nacionalinė priemonė iš esmės nustato draudimą, skirtą naudotojams, kurie, kaip ir L. E. S. Lindberg, tam tikrų tipų lošimų automatus pageidauja pateikti žaidėjams, tai yra vartotojams, naudoti.

59 Todėl tokia priemone siekiama reglamentuoti su lošimų automatais susijusių paslaugų teikimo srityje veikiančių įmonių veiklą. Teisingumo Teismas jau nusprendė, kad jei nacionalinė priemonė nustato įmonių steigimo sąlygas, pavyzdžiui, nuostatas, kurios profesinės veiklos vykdymą padaro priklausomą nuo išankstinio leidimo, tokios sąlygos nėra techninės specifikacijos (žr. šia prasme 1996 m. balandžio 30 d. Sprendimo *CIA Security International*, C-194/94, Rink. p. I-2201, 25 punktą).

60 Iš tikrųjų minėta priemonė nedaro būtinos nuorodos į patį gaminį ar jo įpakavimą, ir todėl nenustato vieno iš reikalaujamų gaminio požymių Direktyvos 83/189 1 straipsnio 2 punkto, Teisingumo Teismo išaiškinto šio sprendimo 57 punkte nurodytoje praktikoje, prasme.

61 Tokį aiškinimą patvirtina motyvų išdėstymas, pridėtas prie Tarybos direktyvos, antrą kartą keičiančios Direktyvą 83/189, nustatančią informacijos apie techninius standartus ir reglamentus teikimo tvarką (OL C 340, 1992, p. 7), projekto, kuris buvo priimtas Europos Sąjungos Tarybos ir tapo Direktyva 94/10.

62 Pastarąja direktyva, *ratione temporis* taikytina pagrindinėje byloje, Direktyva 83/189 buvo papildyta antrąja techninių reglamentų kategorija, vadinama „kitu reikalavimu".

63 Todėl kyla klausimas, ar pagrindinėje byloje nagrinėjama nacionalinė priemonė gali būti laikoma „kitu reikalavimu" Direktyvos 83/189 1 straipsnio 3 punkto prasme, kuris, remiantis to paties straipsnio 9 punktu, taip pat yra techninis reglamentas.

64 Šiuo atžvilgiu minėto motyvų išdėstymo 18 punkte nurodoma, kad pirminėje Direktyvos 83/189 versijoje buvo atsižvelgta tik į techninius reglamentus, taikomus į rinką ketinamam patiekti gaminiui iš esmės saugumo tikslais, todėl vėliau kilo būtinumas išplėsti šią sąvoką.

65 Minėtame motyvų išdėstyme Komisija paaiškino, kad įterpiant sąvoką „kitas reikalavimas" buvo siekiama išplėsti pirminę Direktyvos 83/189 taikymo sritį taip, kad ji apimtų taip pat ir nacionalinės teisės aktus, įtvirtinančius vartotojų apsaugą ir nustatančius reikalavimus remiantis gaminio vertinimu po jo patiekimo į rinką, ypač susijusius su galimu šio gaminio naudojimu.

66 Tame pačiame motyvų išdėstymo punkte nurodyta, kad išplėtus Direktyvos 83/189 taikymo sritį, pastaroji apims teisės aktus, galinčius daryti įtaką šiam gaminiui ir iškraipyti rinką.

67 Būtina nurodyti, kad sąvokos „kitas reikalavimas" apibrėžimą, esantį minėtame Komisijos Tarybai pateiktame direktyvos projekte, Taryba patvirtino, ir jis pateikiamas galutiniame Direktyvos 94/10 tekste.

68 Atsižvelgiant į šiuos motyvus būtina konstatuoti, kad nacionalinė priemonė, kaip antai pagrindinėje byloje nagrinėjamas draudimas, atrodo, iš tikrųjų patenka į sąvoką „kitas reikalavimas", kuria Direktyvą 83/189 papildė Direktyva 94/10 tam, kad būtų išplėsta pirmosios taikymo sritis, ir todėl ji nepriklauso techninių sprecifikacijų kategorijai.

69 Iš tikrųjų kalbama apie gaminiui, tai yra lošimų automatams, keliamą reikalavimą, kuriuo iš esmės siekiama apsaugoti vartotojus, šiuo atveju – žaidėjus.

70 Tokiomis aplinkybėmis toks draudimas, koks numatytas atitinkamose pakeisto Loterijų įstatymo nuostatose, yra susijęs su gaminio naudojimu Direktyvos 83/189 1 straipsnio 9 punkto prasme.

71 Be to, pagrindinėje byloje lošimų automatams keliamas reikalavimas yra susijęs ne su jų patiekimu į rinką, bet su į rinką jau patekusio gaminio būvio ciklu Direktyvos 83/189 1 straipsnio 3 punkte įtvirtintos sąvokos „kitas reikalavimas" prasme.

72 Tam, kad būtų laikomas „kitu reikalavimu" Direktyvos 1 straipsnio 3 punkto prasme, reikalavimas, kaip antai pagrindinėje byloje nagrinėjamas draudimas naudoti lošimų automatus, turi sudaryti „sąlygą", šiuo atveju susijusią su nagrinėjamo gaminio naudojimu, galinčią stipriai paveikti gaminio sudėtį, rūšį arba prekybą juo.

73 Tačiau kyla klausimas, ar minėtas draudimas turi būti laikomas su nagrinėjamo gaminio naudojimu susijusia „sąlyga", ar, priešingai, kalbama apie nacionalinę priemonę, priskiriamą Direktyvos 83/189 1 straipsnio 9 punkte nurodytai trečiajai techninių reglamentų kategorijai, kuria šią direktyvą taip pat papildė Direktyva 94/10, tai yra kategorijai, sudarytai iš „Valstybės narės teisinių nuostatų <...>, kuriomis draudžiamas <...> gaminio naudojimas".

74 Tokios nacionalinės priemonės, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, priskyrimas vienai iš šių dviejų techninių reglamentų kategorijų priklauso nuo šia priemone įtvirtinto draudimo apimties.

75 Šiuo atžvilgiu svarbu tai, kad Direktyvos 83/189 1 straipsnio 9 punkte apibrėžta minėta trečioji techninių reglamentų kategorija, priešingai nei antroji kategorija, kurią sudaro kiti reikalavimai to paties straipsnio 3 punkto prasme, nereikalauja, kad nagrinėjamas draudimas darytų didelę įtaką šio gaminio sudėčiai, rūšiai ar prekybai juo.

76 Kadangi ši trečioji techninių reglamentų kategorija susijusi, *inter alia*, su naudojimo draudimu, turi būti kalbama apie priemonę, kurios apimtis aiškiai peržengia tik tam tikrų gaminio naudojimo būdų nustatymą ir todėl neapsiriboja vien tik pastarojo naudojimo draudimu.

77 Kaip generalinis advokatas nurodė išvados 70 punkte, ši techninių reglamentų kategorija ypač taikytina tokioms nacionalinėms priemonėms, kurios leidžia vien tik nežymų nagrinėjamo gaminio naudojimą, kurio protingai galima tikėtis. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar tai taikytina draudimui, kurį įtvirtina nacionalinė nuostata nagrinėjamoje byloje.

78 Jeigu remiantis šiuo patikrinimu pasitvirtina, kad taip nėra pagrindinės bylos atveju, minėta nacionalinė nuostata gali būti laikoma „kitu reikalavimu“, jeigu nustatoma, jog būtina *de jure* atsižvelgti į tokį reikalavimą naudojant gaminį susijusioje valstybėje narėje Direktyvos 83/189 1 straipsnio 9 punkto prasme. Tačiau tokiu

atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat turi patikrinti, ar nagrinėjamas draudimas gali daryti didelę įtaką gaminio sudėčiai, rūšiai arba prekybai juo to paties straipsnio 3 punkto prasme.

79 Atlikdamas šiuos privalomus tikrinimus prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas gali patikrinti galimą Portugalijos vyriausybė argumento, kad nagrinėjami lošimų automatai gali būti programuojami ir prireikus perprogramuojami tam, kad atliktų įvairias funkcijas, reikšmę.

80 Atsižvelgiant į tai, kas buvo išdėstyta, atsakymas į du pirmus klausimus yra toks: nacionalinės nuostatos, šiuo atveju pakeisto Loterijų įstatymo nuostatos, tiek, kiek jos nustato draudimą organizuoti azartinius lošimus naudojant tam tikrus lošimų automatus, gali būti laikomos techniniu reglamentu Direktyvos 83/189 1 straipsnio 9 punkto prasme, jei nustatoma, kad šio draudimo apimtis leidžia vien tik nedidelį nagrinėjamo gaminio naudojimą, kurio galima protingai tikėtis arba, jei šiuo atveju taip nėra, kai nustatoma, kad šis draudimas gali daryti didelę įtaką minėto gaminio sudėčiai, rūšiai arba prekybai juo.

Dėl trečiojo klausimo

81 Trečiuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar su gaminio gamyba susijusios paslaugos, ypač tam tikrų azartinių lošimų automatų eksploatavimo, naujas apibrėžimas nacionalinės teisės aktuose, kaip tai padaryta 1996 m. Įstatyme, yra techninis reglamentas, apie kurį reikia pranešti pagal Direktyvą 83/189, jei šis apibrėžimas daro įtaką gaminio naudojimui.

82 Pirmiausia šiuo atžvilgiu būtina priminti, kad nacionalinė priemonė, kuri pakartoja arba pakeičia, nepridurdama naujų arba papildomų techninių specifikacijų, jau egzistuojančius techninius reglamentus, apie kuriuos, jeigu jie priimti po minėtos direktyvos įsigaliojimo, buvo tinkamai pranešta Komisijai, negali būti laikoma techninio reglamento „projektu" Direktyvos 83/189 1 straipsnio 9 punkto prasme ir apie ją neprivalu pranešti (žr. šia prasme minėto sprendimo *Colim* 22 punktą). Šiuo atveju būtina atsižvelgti į Direktyvos 83/189 įsigaliojimo datą Švedijos Karalystės atžvilgiu.

83 Kaip jau buvo nurodyta šio sprendimo 41 punkte, klausimas, ar pagrindinėje byloje draudimas organizuoti azartinius lošimus naudojant tam tikrus lošimų automatus, ypač „lyckohjulsspel", jau buvo numatytas pirminėje Loterijų įstatymo versijoje ir 1996 m. Įstatymas tik paaiškino šį punktą, ar, priešingai, tik pastarasis įstatymas šiuo draudimu papildė Loterijų įstatymą, yra nacionalinės teisės klausimas, priklausantis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo kompetencijai.

84 Galiausiai iš atsakymų į pirmuosius du klausimus matyti, kad nacionalinė priemonė, įtvirtinanti apribojimus tokiai paslaugai, kaip antai tam tikrų lošimų automatų eksploatavimas, tam tikromis sąlygomis gali būti laikoma techniniu reglamentu, apie kurį reikia pranešti pagal Direktyvą 83/189.

85 Atsižvelgiant į tai, kas buvo išdėstyta, į trečiąjį klausimą reikia atsakyti taip, kad su gaminio gamyba susijusios paslaugos, ypač tam tikrų azartinių lošimų automatų eksploatavimo, naujas apibrėžimas nacionalinės teisės aktuose, kaip tai padaryta 1996 m. Įstatyme, gali būti laikomas techniniu reglamentu, apie kurį reikia pranešti pagal Direktyvą 83/189, jeigu šis naujas reglamentavimas neapsiriboja pakartojimu

arba pakeitimu, nepridurdamas naujų arba papildomų techninių specifikacijų, jau egzistuojančių techninių reglamentų, apie kuriuos buvo tinkamai pranešta Komisijai, jeigu jie buvo priimti po Direktyvos 83/189 įsigaliojimo atitinkamoje valstybėje narėje.

Dėl ketvirtojo klausimo

86 Ketvirtuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo klausia, kokią įtaką Direktyvoje 83/189 nustatytai pareigai pranešti turi šios aplinkybės:

— perėjimas nacionalinės teisės aktuose nuo leidimų sistemos prie draudimų sistemos;

— didesnė ar mažesnė gaminio ar paslaugos vertė;

— gaminio ar paslaugos rinkos dydis;

— naujų vidaus teisės nuostatų įtaka gaminio naudojimui, tai yra visiškas naudojimo draudimas arba naudojimo draudimas ar apribojimas vienoje ar daugelyje naudojimo sričių.

87 Dėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nurodytos pirmosios aplinkybės, tai yra perėjimo nacionalinės teisės aktuose nuo leidimų sistemos prie draudimų sistemos, būtina priminti, kad Teisingumo Teismas jau nusprendė, jog nacionalinės nuostatos, nustatančios tik įmonių steigimo sąlygas, pavyzdžiui nuostatos, kurios profesinės veiklos vykdymą padaro priklausomą nuo išankstinio leidimo, nėra techniniai reglamentai Direktyvos 83/189 1 straipsnio 9 punkto prasme. Iš tikrųjų techniniai reglamentai šios nuostatos prasme yra specifikacijos, apibrėžiančios gaminių požymius, o ne specifikacijos, susijusios su ūkio subjektais (žr. minėto sprendimo *Canal Satélite Digital* 45 punktą ir nurodytą teismų praktiką).

88 Iš to matyti, kad nacionalinės teisės aktai, įtvirtinantys leidimų sistemą paslaugoms, pavyzdžiui, tam tikrų lošimų automatų eksploatavimui, nėra techninis reglamentas Direktyvos 83/189 1 straipsnio 9 punkto prasme.

89 Dėl paslaugos, kurią sudaro tam tikrų lošimų automatų eksploatavimas, draudimo tinkamumo Direktyvoje 83/189 numatytos pareigos pranešti atžvilgiu būtina nurodyti, kad toks klausimas kertasi su tuo, kuris susijęs su ketvirtojo prejudicinio klausimo ketvirtąja aplinkybe.

90 Tačiau, kaip jau buvo nuspręsta atsakant į du pirmuosius klausimus, nacionalinė priemonė, nustatanti tokios paslaugos draudimą, tam tikromis sąlygomis gali būti laikoma techniniu reglamentu Direktyvos 83/189 1 straipsnio 9 punkto prasme.

91 Dėl ketvirtajame prejudiciniame klausime nurodytų antrosios ir trečiosios aplinkybių būtina priminti, kaip buvo nurodyta šio sprendimo 50 punkte, kad

Direktyva 83/189 numato prevencinės priežiūros mechanizmą, leidžiantį patikrinti, ar nacionalinė norma, nustatanti techninį standartą, patenka į su laisvu prekių judėjimu susijusių sutarties nuostatų taikymo sritį ir, jei taip, patikrinti, ar tokia norma yra suderinama su šiomis nuostatomis.

92 Šiuo atžvilgiu būtina priminti, kad šio sprendimo 51 punkte buvo nuspręsta, jog galimas techninių reglamentų poveikis Bendrijos vidaus prekybai nėra kriterijus, taikomas nustatant Direktyvos 83/189 taikymo sritį, ypač kiek tai susiję su jos įtvirtinta pareiga pranešti.

93 Jeigu nacionalinė priemonė patenka į minėtą taikymo sritį, Direktyvos 83/189 įtvirtintas prevencinės priežiūros mechanizmas leidžia prireikus įvertinti tokį poveikį.

94 Be to, kaip generalinis advokatas nurodė savo išvados 86 punkte, Direktyvoje 83/189 nustatytos taisyklės, kuriomis siekiama apibrėžti joje numatytos pareigos pranešti taikymo sritį, nenumato mažareikšmiškumo išimties, tai yra išimties, pagal kurią ši pareiga netaikoma nacionalinėms priemonėms, tik santykinai silpnai veikiančioms Bendrijos vidaus prekybą.

95 Atsižvelgiant į tai, kas buvo išdėstyta, atsakymas į ketvirtąjį klausimą yra toks:

— perėjimas nacionalinės teisės aktuose nuo leidimų sistemos prie draudimų sistemos gali būti aplinkybė, kuri yra svarbi Direktyvoje 83/189 numatytai pareigai pranešti;

— didesnė ar mažesnė gaminio ar paslaugos vertė arba gaminio ar paslaugos rinkos dydis yra aplinkybės, kurios nėra svarbios minėtoje direktyvoje numatytai pareigai pranešti.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

96 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendžia:

1. **Nacionalinės nuostatos, šiuo atveju Loterijų įstatymo (*lotterilagen*) (1994:1000), iš dalies pakeisto įstatymu dėl Loterijų įstatymo pakeitimo (*lag om ändring i lotterilagen* (1996:1168)), nuostatos, tiek, kiek jos nustato draudimą organizuoti azartinius lošimus, naudojant tam tikrus lošimų automatus, gali būti laikomos techniniu reglamentu 1983 m. kovo 28 d. Tarybos direktyvos 83/189/EEB, nustatančios informacijos apie techninius standartus ir reglamentus teikimo tvarką, iš dalies pakeistos 1994 m. kovo 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 94/10/EB, 1 straipsnio**

9 punkto prasme, jei nustatoma, kad nagrinėjamo draudimo apimtis leidžia vien tik nedidelį nagrinėjamo gaminio naudojimą, kurio galima protingai tikėtis, arba, jei taip nėra, kai nustatoma, kad šis draudimas gali daryti didelę įtaką minėto gaminio sudėčiai, rūšiai arba prekybai juo.

2. **Su gaminio gamyba susijusios paslaugos, ypač tam tikrų azartinių lošimų automatų eksploatavimo, naujas apibrėžimas nacionalinės teisės aktuose, kaip tai padaryta įstatyme (1996:1168), iš dalies pakeitusiame Loterijų įstatymą, gali būti laikomas techniniu reglamentu, apie kurį reikia pranešti pagal Direktyvą 83/189, iš dalies pakeistą Direktyva 94/10, jeigu šis naujas reglamentavimas neapsiriboja pakartojimu arba pakeitimu, nepridurdamas naujų arba papildomų techninių specifikacijų, jau egzistuojančių techninių reglamentų, apie kuriuos buvo tinkamai pranešta Europos Bendrijų Komisijai, jeigu jie buvo priimti po Direktyvos 83/189 įsigaliojimo atitinkamoje valstybėje narėje.**

3. **Perėjimas nacionalinės teisės aktuose nuo leidimų sistemos prie draudimų sistemos gali būti aplinkybė, kuri yra reikšminga Direktyvoje 83/189, iš dalies pakeistoje Direktyva 94/10, numatytai pareigai pranešti.**

Didesnė ar mažesnė gaminio ar paslaugos vertė arba gaminio ar paslaugos rinkos dydis yra aplinkybės, kurios nėra reikšmingos minėtoje direktyvoje numatytai pareigai pranešti.

Parašai.